

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko kansallisesta ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa (VNS 15/2022 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Karoliina Pilli-Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö
- kulttuuriasiainneuvos Emma Harju, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ympäristöneuvos Antti Irjala, ympäristöministeriö
- erikoistutkija Maria Hällfors, Suomen ympäristökeskus
- tutkija Jaana Sorvali, Luonnonvarakeskus
- yksikön päällikkö Hilppa Gregow, Ilmatieteen laitos
- osastonjohtaja Ulla Salmela, Museovirasto
- erityisasiantuntija Pauliina Jalonen, Suomen Kuntaliitto
- ympäristö- ja energiajohtaja Pekka Vuorinen, Rakennusteollisuus RT ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
- energia-asiantuntija Anssi Kainulainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- suojeluasiantuntija Päivi Tikkakoski, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Luontopaneeli
- Suomen ilmastopaneeli
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset
- Suomen Kulttuuriperinnön Tuki ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Saamelaismuseo Siida

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ympäristövaliokunta tarkastelee lausunnossaan sopeutumissuunnitelmaa pääasiassa oman toimialansa kannalta kiinnittäen maa- ja metsätalousvaliokunnan huomiota erityisesti seuraaviin luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, ympäristön- ja vesiensuojeluun sekä alueidenkäyttöön, rakentamiseen ja rakennuksiin liittyviin näkökohtiin.

Yleistä

Valtioneuvoston selonteossa esitetään kansallinen suunnitelma siitä, miten Suomi varautuu ja sopeutuu muuttuvan ilmaston vaikutuksiin vuosina 2023—2030. Sopeutumissuunnitelma on osa ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää. Suunnitelman valmistelu on aloitettu ennen uuden ilmastolain (423/2022) voimaantuloa 1.7.2022, ja se on laadittu siirtymäsäännösten mukaisesti kumotun lain mukaisesti. Valmistelussa on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon uuden ilmastolain vaatimukset. Aiemmat kansalliset sopeutumissuunnitelmat ja -strategiat ovat vuosilta 2005 ja 2014. Uuden ilmastolain mukaan sopeutumissuunnitelma hyväksytään joka toinen vaalikausi.

Uutta ilmastolakia on jo muutettu: 1.3.2023 tulevat voimaan säännökset sisältäen kunnille lakisääteisen velvoitteen laatia ilmastosuunnitelma (108/2023). Koska velvoite on uusi, lähtökohtana on, että velvoitteesta aiheutuvat kustannukset korvataan kunnille. Käytännössä kunnilla on siten mahdollisuus hakea valtionavustusta ilmastosuunnitelman laatimisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2023—2026 sisältyy yhteensä 2 831 000 euron vuosittainen määräraha toimiin, jotka liittyvät ilmastolain soveltamisalan laajentamiseen kuntiin. Kunnille laaditaan opas ilmastosuunnitelman valmistelusta, ja pienet kunnat voivat myös alueellisen yhteistyön keinoin keventää suunnitelman laatimisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Valiokunta katsoi mietinnössään (YmVM 15/2022 vp — HE 239/2022 vp), että ilmastonmuutokseen sopeutumista ei ollut tarkoituksenmukaista sisällyttää tässä vaiheessa kunnan ilmastosuunnitelman sisältövaatimuksiin. Valiokunta kuitenkin toivoi, että laadittavaan oppaaseen sisällytettäisiin ohjeistusta myös sopeutumiseen liittyen. Sopeutumissuunnitelman toimenpiteen 17.1. mukaan tarkoituksena on selvittää mahdollisuutta vahvistaa ilmastolakiin sisältyviä velvoitteita kunnille koskien ilmastonmuutokseen sopeutumista, kun edellä viitattu laki jättää sopeutumista koskevat toimet kuntien vapaaehtoisuuden varaan. Valiokunta katsoo selonteon tavoin, että velvoitteiden sitovuuden lisäämistä on tarpeen tarkastella kuntien ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistamiseksi. Kokonaistarkastelu voi parantaa synergiahyötyjen kautta ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen toimien kustannustehokkuutta.

Sopeutumista on vahvistettava

Hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) 28.2.2022 julkaistun kuudennen arviointiraportin mukaan ilmasto on muuttunut nopeammin kuin tähän asti on arvioitu. Ilmastonmuutos on jo aiheuttanut jäätiköiden ja ikeiroudan sulamista, sään ääri-ilmiöiden voimistumista, merenpinnan nousua sekä vakavia vaikutuksia luonnon monimuotoisuudelle ja ekosysteemien toiminnalle. Jopa yli puolet kasvi- ja eliölajeista on siirtymässä ilmastonmuutoksen vuoksi. Suomessa il-

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

mastonmuutoksen seurausten arvioidaan jäävän lähitulevaisuudessa maailmanlaajuisessa vertailussa verrattain pieniksi, mutta siitä huolimatta ilmastonmuutokseen liittyy myös meillä merkittäviä riskejä, joiden vähentäminen kustannustehokkaasti on tärkeää. Luonnossa vaikutukset ovat jo näkyviä, kun uutta lajistoa levittäytyy Suomeen ja pohjoisempiin olosuhteisiin sopeutunut lajisto taantuu ja vetäytyy levinneisyysalueensa eteläosista.

Suomessa vakaa yhteiskunta luo hyvän perustan erilaisten häiriöiden ja muutosten sietokyvyille. Sopeutumistoimilla pyritään hallitsemaan ilmastonmuutoksesta aiheutuvia riskejä. Valiokunta pitää selonteossa esitettyä visiota ja päämääriä perusteltuina ja toimenpiteitä yleisesti kannatettavina. Sopeutumis suunnitelma on tärkeä osa ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää. Yhteiskunnan sopeutumiskyvyn vahvistaminen on edelleen keskeinen tavoite. Teemakokonaisuudet ilmentävät sopeutumistarpeen laaja-alaisuutta: 1) Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi; 2) Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö; 3) Ruoka- ja ravitsemusturva; 4) Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö; 5) Uusiutuvien luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus, luontopohjaiset ratkaisut sekä kuivuusriskien hallinta; 6) Terveysten suojeleminen ja edistäminen; 7) Kulttuuriperintö ja -ympäristö; 8) Alue- ja kuntatason ilmastoriskien hallinta ja 9) Kansainvälinen yhteistyö.

Teemakokonaisuuksien laaja-alaisuus huomioon ottaen valiokunta pitää hyvänä, että suunnitelman valmisteluun on osallistettu laaja valmisteluryhmä ja valmistelun aikaisessa vuorovaikutuksessa on erityisesti pyritty varmistamaan johdonmukaisuus muiden relevanttien strategioiden ja suunnitelmien kanssa. Sopeutumis suunnitelma tunnistaa laajasti muut meneillään olevat politiikkaprosessit, ja useat tavoitteet linkittyvät niiden tukemiseen. Kannatettava lähtökohta on, että sopeutuminen sisällytetään hallinnonalojen normaaliin suunnitteluun, joten hallinnonalat laativat myös omia suunnitelmiaan. Kansalliseen suunnitelmaan on sisällytetty erityisesti hallinnonalajajatt ylittäviä tavoitteita ja toimenpiteitä sekä sellaisia teemoja, jotka eivät muutoin välttämättä edistyi. Valiokunta korostaa myös sektoreiden rajat ylittävien tarkastelujen ja politiikkakoherenssin merkitystä johdonmukaisen ja pitkäjänteisen sopeutumispolitiikan toteuttamiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä sopeutumistoimien sisällyttämistä läpäisyperiaatteen mukaisesti kaikille hallinnonaloille, mutta korostaa, että kokonaishallinnan kannalta olisi olennaista myös tunnistaa ja arvioida merkittävimmät ja nopeimmin mahdollisesti realisoituvat riskit. Selonteossa on aikaisempaa selkeämmin tunnistettu, että sopeutumis suunnitelman monien toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää lisärahoitusta, mutta resursointi on suureksi osaksi vielä avoinna tai hoidetaan virkatyönä. Jatkossa tarvitaan selkeä ja pitkäjänteinen suunnitelma toimenpiteiden kokonaisuuden rahoitustarpeesta ja -tavoista. Tällä hetkellä suunnittelusta puuttuu kokonaisarvio toimenpanon kustannuksista.

Keskeinen ero sopeutumis- ja hillitsemistoimien välillä on se, että sopeutuminen on aivan erityisesti kansallisiin sekä alue- ja paikallistason olosuhteisiin vaikuttavaa toimintaa. Valtionhallinnon lisäksi alueilla, kunnilla ja muilla toimijoilla on merkittävä rooli sopeutumisessa, sillä suuri osa käytännön sopeutumistoimenpiteistä tehdään paikallisella ja alueellisella tasolla. Siksi on tärkeää, että paikallisten ratkaisujen tekemiseen varmistetaan riittävä liikkumavara ja jousto ja ohjeistus pysyy yleisellä tasolla. Valiokunta pitää hyvänä, että suunnitelmassa on tavoitteena integroida sopeutuminen läpileikkaavasti alue- ja kuntatason toimijoiden työhön kehittämällä osaamista, ohjeistuksia, yhteistyötä sekä sopeutumiseen käytettävissä olevaa rahoitusta.

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

Valiokunta pitää hyvänä sitä, että suunnitelmassa tunnistetaan myös yksityisen sektorin toimijat. Lisäämällä sopeutumistoimet ja riskitarkastelu toimialakohtaisiin vähähiilisyystiekarttoihin voidaan edistää tehokkaasti sopeutumistoimien hallintaa myös osana toimialojen työtä. Tämä edistää myös mahdollisuuksia hahmottaa konkreettisemmin hillinnän ja sopeutumisen yhteishyötyjä.

Vihreässä siirtymässä ja siihen liittyvässä energiamurroksessa luovuttaessa fossiilisten polttoainesten käytöstä on tärkeäksi reunaehdoksi noussut reilu siirtymä niin ilmastomuutoksen hillintätoimien kuin siihen sopeutumisenkin osalta. Ilmastolain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän yhtenä tavoitteena on varmistaa ilmastotoimien oikeudenmukaisuus. Ilmastopaneeli on todennut, ettei sopeutumiseen tarvittavia toimia suunniteltaessa voida vaatia kaikkien olemassa olevien epätasa-arvoisuuksien poistamista, mutta on kuitenkin olennaista pyrkiä siihen, ettei niitä pahenneta tai luoda uusia ilman niiden kohtuullista hyvittämistä. Oikeudenmukaisuutta koskevan tavoitteen voidaan katsoa ilmastolain mukaan sisältävän menettelyllisiä ja sisällöllisiä näkökulmia. Menettelyllinen näkökulma tarkoittaa sitä, että suunnitelman laatimisprosessi on oikeudenmukainen ja läpinäkyvä. Valiokunta katsoo, että laajat kuulemiset ja yhteinen työstäminen ovat edistäneet menettelytapojen oikeudenmukaisuuden toteutumista. Vuoro-vaikutteisuutta ja eri tahojen sitoutumista ja osallistumista voidaan lisätä monin keinoin. Yksi toimintamalli voisi olla erilaiset työpajat, joissa voidaan jakaa esimerkiksi tietoa perinteisistä säästävistä korjausmenetelmistä, mikä voi edistää turhaa vanhan rakennuskannan purkamista.

Valiokunta pitää hyvänä, että selonteossa tarkastellaan oikeudenmukaisuuskysymyksiä hyödyntäen jakoa menettelytapojen oikeudenmukaisuuteen, jako-oikeudenmukaisuuteen, tunnustavaan oikeudenmukaisuuteen ja globaaliin oikeudenmukaisuuteen. Suomi on laaja maa ja alueellinen eriytyminen on voimakasta sekä elinkeinoissa että sosioekonomisessa hyvinvoinnissa, joten myös alueellista oikeudenmukaisuusnäkökulmaa on hyvä tarkastella. Ulottuvuuksien soveltamisen käytännön toimenpiteiden suunnittelussa ratkaisee pitkälti sen, miten tehokkaasti näkökulma otetaan huomioon. Sopeutumistoimien hyötyjen ja haittojen jakautuminen kansalaisten, ryhmien tai alueiden välillä eli jako-oikeudenmukaisuus on tärkeä näkökulma. Myös oikeudenmukaisuuden periaatteiden toteutumisen seuranta osana laajempaa ja erityisesti resurssien käyttöä koskevaa sopeutumisen seurantajärjestelmää olisi hyödyllinen.

Sopeutumistyöhön kuuluvat toimenpiteet tulisi kyetä yleisellä tasolla määrittelemään, jotta olisi mahdollista arvioida toteutettujen toimenpiteiden kustannuksia. Eri toimijat ovat tehneet runsaasti erilaisia sopeutumiseksi katsottavia toimenpiteitä esimerkiksi osana luonnonvarojen käyttöä ja yhdyskuntarakentamista, mutta näitä ei ole erityisesti tunnistettu ilmastomuutokseen sopeutumiseksi. Toimien luonne tulisi tunnistaa jatkossa, jotta niiden taloudelliset vaikutukset ja merkitys sopeutumisen kokonaisuudessa ja kustannustehokkuudessa tulevat näkyväksi. Esimerkiksi vesihuollon infrastruktuuriin on tehtävä lisäinvestointeja ilmastomuutoksen myötä, sillä niin sateisuus, tulvat kuin kuivuuskin kuormittavat toimintoja. Investointien arvioinnin näkökulmasta ilmastomuutoksesta aiheutuvien tarpeiden kohdentaminen on kuitenkin hankalaa.

Valiokunta toteaa edelliseen viitaten, että tarve sopeutumistoimille on ilmeinen, joten tarvittavia voimavaroja on kohdennettava tarkoituksenmukaisesti ja pyrittävä myös parempaan koordinointiin hallinnossa sekä hallinnon ja yksityisen sektorin välillä. Asiantuntijuudesta on niukkuutta, joten lisäpanostusta tarvitaan myös osaamiseen ja koulutukseen, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä edistymistä tukevaan seurantaan ja arviointiin.

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

Ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden keskinäisyhteys

Suunnitelmassa kuvataan kannatettavalla tavalla aiempaa laajemmin hillinnän ja sopeutumisen yhteyttä ja toimista saatavia synergiahyötyjä. Esimerkiksi investoitaessa uusiin lämmitysratkaisuihin voidaan samalla edistää myös hellekausien yleistyessä tarvittavia viilennysratkaisuja, sillä kaupunkien lämpöverkot tarjoavat tähän mahdollisuuden. Myös luontopohjaisia sopeutumistoinia käytettäessä olisi tarpeen tarkastella luonnon monimuotoisuuteen liittyviä hyötyjä ja haittoja.

Ilmastonmuutos uhkaa ekosysteemien toimintaa, ja siksi luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvat vaikutukset tulee huomioida poikkileikkaavasti läpi eri sektoreiden sopeutumistoimenpiteitä. Samoin kuin sopeutumisen kustannuksia voidaan vähentää hillitsemällä ilmastonmuutosta, säästetään luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kustannuksissa vähentämällä painetta luontoekosysteemeihin. Valiokunta korostaa, että monimuotoinen luonto on sekä vastustus- että palautumiskykyisempi, mikä on tärkeää tunnistaa ja huomioida ääriolosuhteiden ja erilaisten tuhoaiheuttajien yleistyessä. Monilajinen, rakenteellisesti monimuotoinen metsä on useimmiten paremmin turvassa kuivuusriskeiltä ja myrskyiltä sekä kasvitaudeilta ja tuholaisilta. Selonteossa tunnistetaan, että metsien osalta varttuneet kuusikot ovat alttiita tuuli- ja lumituhoille sekä vahingollisten eliöiden, kuten kirjanpainajien ja juurikäävän, aiheuttamille tuhoille. Tuhoeliöiden leviämisen välttämiseksi on myös tärkeää, että EU:n laajuisesti on yhteinen tietopohja metsätuhojen keskeisistä aiheuttajista ja valtioiden välillä tehdään aktiivisesti rajat ylittävää yhteistyötä tiedonkulun ja parhaiden käytäntöjen edistämiseksi.

Taloudellisesti ja ekologisesti kestävästä metsänhoidosta eli kestävästä hakkuutasosta ja hyvästä metsien kasvukunnosta huolehtiminen vähentää ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejä metsänkasvulle ja metsien monimuotoisuudelle. Ilmastonmuutoksen aiheuttama uhka luonnon monimuotoisuuden säilymiselle tulee ottaa huomioon paitsi suojelualueverkoston kehittämisessä ja hoidossa myös muualla alueiden ja luonnonvarojen käytön yhteydessä.

Luontopohjaiset sopeutumisratkaisut voivat olla osa systeemisempää ilmastonmuutokseen sopeutumista. Tällaisia ovat esimerkiksi kosteikkojen, turvesoiden sekä rannikko- ja meriekosysteemien suojelu ja ennallistaminen, kaupunkien viheralueiden kehittäminen ja viherkattojen ja -seinien asentaminen sekä metsistä ja maatalousmaasta huolehtiminen ja niiden kestävä hoito. Luontopohjaiset ratkaisut ovat nousseet sopeutumis suunnittelussa viime vuosina paljon esille, mutta ne eivät vielä ole laajasti vakiintuneet käyttöön. Valiokunta korostaa selonteon tavoin, että Suomessa on hyvät edellytykset lisätä luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä muun muassa maankäytön suunnittelussa, hulevesien hallinnassa, kaupunkiseutujen kehittämisessä sekä maa- ja metsätalouden vesienhallinnassa. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvät äärevät vesitilanteet haastavat maaperän toimivuutta ja siten maa- ja metsätalouden vesienhallintaa, mutta olemassa olevat tai oikein toteutetut kosteikot ja luonnontilaiset alueet auttavat veden kierto- kulun säätelyssä. Vastaavasti tiiviissä kaupunkiympäristössä luontopohjaisin ratkaisuin voidaan edistää hulevesien hallintaa. Valiokunta pitää hyvänä tavoitetta selonteon mukaisesti muun muassa kehittää ja jalkauttaa valuma-aluekohtaisen suunnittelun toimintamalli, joka sisältää maa- ja metsätalouden sekä rakennettujen alueiden vesienhallinnan tarpeiden yhteensovittamisen.

Valiokunta korostaa tarvetta varmistaa, että eri hallinnonalojen luonnon monimuotoisuutta koskevien sopeutumistoimenpiteiden politiikkajohdonmukaisuutta edistetään. Lainsäädäntöä, erilai-

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

sia rahoitusvälineitä ja suojeleuhjelmia tulee aktiivisesti kehittää siten, että ne edistävät samanaikaisesti ilmastomuutokseen sopeutumista ja luontokadon pysäyttämistä. Monimuotoisuuden tilaa kuvaavia mittareita ja seuranta-aineistoja tarvitaan luontokadon pysäyttämiseen tähtäävien toimenpiteiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Valiokunta korostaa, että kustannustehokasta sopeutumispolitiikkaa ei voida toteuttaa ilman monimuotoisuuden turvaamista koskevia mittareita, aineistoja ja seurantaa.

ELY-keskuksilla on tärkeitä tehtäväkokonaisuuksia ilmastomuutokseen sopeutumisen kannalta, kuten varautumis- ja valmiustehtävät, rahoitus- ja kehittämispalvelut, alueidenkäyttö, vesien hallinta, liikennejärjestelmätyö, luonnonsuojelu ja ympäristönsuojelu. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että ELY-keskuksille myönnettyjen lisäresurssien kautta on jo voitu tehostaa sopeutumistyötä kohdentaen keskitetyt resurssit tukemaan ja edistämään ilmastomuutokseen sopeutumisen tehtäväkokonaisuuksia ja siten lisätä ilmastotoimien kansallista vaikuttavuutta.

Maankäyttö ja rakentaminen

Infrastruktuuria ja rakennettua ympäristöä koskevan teeman alle sijoittuvat rakentamista koskevat sopeutumistavoitteet. Ilmastomuutoksen vaikutukset rakennettuun ympäristöön ovat taloudellisesti merkittävät, sillä rakennetun ympäristön osuus kansallisvarallisuudestamme on yli 70 prosenttia. Ilmaston muuttumisen haasteet liittyvät pääasiassa olemassa olevaan kiinteistökantaan, jota ei ole suunniteltu eikä toteutettu tulevaisuuden ilmastoa varten. Ilmastomuutos asettaa rakennetulle ympäristölle haasteita alueellisen ja vuodenaikaisen entistä suuremman vaihtelun vuoksi. Sateisuuden lisääntymisen myötä on varauduttava myös kasvaviin lumikuormiin. Ilmastomuutoksella on myös vaikutusta tiettyjen rakenteiden säilyvyysolosuhteisiin, sillä sademäärän ja -ajankohdan muutos sekä jäätymis-sulamissykliin muutokset vaikuttavat betonin pakkasrapautumiseen. Kosteusrasituksen muutokset voivat vaikuttaa rakenteiden homehtumisriskiin, ja toisaalta rakennusten toimivuus liittyy myös helleaaltojen aikaisiin terveysriskeihin. Kaikki rakennuskantaan kohdistuvat riskit heijastuvat myös rakennettuihin kulttuuriympäristöihin ja rakennusperintöön.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastomuutoksen vaikutuksiin varautumista. Uusi rakentaminen on sijoitettava tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta on muutoin varmistettava. Maankäyttö- ja rakennuslaki sisältää lisäksi erikseen hulevesiä koskevat erityiset säännökset (MRL 13 a luku). Alueidenkäytön ja rakentamisen osalta sopeutumista koskevia toimia ovat lisäksi olleet rakentamisen mitoitussäitä ja muuttuvaa ilmastoa koskevat hankkeet, ilmastotavoitteita edistävän kaavoituksen ja hulevesien hallintaa koskevat oppaat sekä selvitys meriveden noususkenaarioista ja alimpia rakentamiskorkeuksia koskevat suositukset.

Valiokunta pitää selonteon tavoin tärkeänä sitä, että rakennetun ympäristön osalta lainsäädännössä kehitetään erityisesti kaavojen sisältövaatimuksia koskevia säännöksiä, kaavojen vaikutusten arviointia sekä rakentamista koskevia teknisiä vaatimuksia. Valiokunta käsittelee parhaillaan hallituksen esitystä uudeksi rakentamislaki (HE 139/2022 vp), jonka tavoitteena on osaltaan parantaa sääntelyn vaikuttavuutta erityisesti ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja ilmastomuutok-

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

seen sopeutumisiksi. Tavoitteena on myös nostaa ilmastonmuutokseen sopeutuminen vahvemmin lakia täydentävien olennaisten teknisten vaatimusten asetuksiin.

Valiokunta korostaa, että kaupunkiympäristössä tullaan tarvitsemaan hulevesien ja tulvien hallitsemiseksi erilaisia teknisiä ja luontopohjaisia ratkaisuja, jotka vaativat tilaa, mikä voi aiheuttaa ristipainetta kaupunkien tiivistymiskehityksen kanssa. Ratkaisut taajama-alueilla voivat olla hyvin erilaisia kuin maaseutumaaisissa kunnissa. Onkin tärkeää tunnistaa, että sopeutumisen tarpeet ovat alueellisesti ja paikallisesti hyvin erilaisia. Toimenpiteiden toteutuksen suunnitteluun ja toimeenpanoon on tärkeää ottaa vahvasti mukaan alue- ja paikallistason toimijat. Monet käytännön toimet muuttuvan ilmaston moninaisiin seurauksiin varautumiseksi vaativat sitoutumista ja panostusta toimeenpanoon erityisesti alue- ja kuntatason toimijoilta.

Sään ääri-ilmiöiden yleistyminen aiheuttaa merkittäviä haittavaikutuksia rakennusten ohella myös koko tieverkolle. Tiestön, siltojen ja muun infrastruktuurin kunnossapito lisääntyvien sateiden, tulvien ja pidentyvän kelirikkokauden varalta edellyttää aikaisempaa enemmän resursseja. Myös huoltovarmuuden turvaamisella on aikaisempaa korostuneempi merkitys, joten kotimaisen raaka- ja polttoaineiden hankinnan ja kuljetusten sujuvuus on koko yhteiskunnan toimivuudelle tärkeää. Valiokunta pitää sopeutumistoimia tärkeinä erityisesti, koska ne monihyötyisinä toimina vahvistavat samalla myös yleisesti yhteiskunnan häiriönsietokykyä ja huoltovarmuutta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Ympäristövaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp

Helsingissä 2.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
varapuheenjohtaja Tiina Elo vihr
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Kai Mykkänen kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Juha Sipilä kesk
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ari Torniainen kesk
varajäsen Anneli Kiljunen sd
varajäsen Rami Lehto ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Valtioneuvoston selonteossa esitetään kansallinen suunnitelma siitä, miten Suomi varautuu ja sopeutuu muuttuvan ilmaston vaikutuksiin vuosina 2023—2030. Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumis suunnitelma on osa ilmastolain mukaista suunnittelujärjestelmää. Aiemmat kansalliset sopeutumis suunnitelmat ja -strategiat ovat vuosilta 2005 ja 2014. Niin ikään ympäristöhallinnon ilmastomuutokseen sopeutumisen toimintaohjelmat on laadittu vuosina 2008, 2011 ja 2016. Toimintaohjelman arviointi laadittiin pari vuotta sitten vuonna 2020. Ympäristöministeriön hallinnonalalla ilmastomuutokseen sopeutuminen kohdistuu luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, alueidenkäyttöön, rakentamiseen ja rakennuksiin sekä ympäristön- ja vesiensuojeluun.

Perussuomalaiset toimii poliittisissa tomissaan aina Suomen ja isänmaan etu edellä. Tämä näkyy mm. energia- ja ilmastopolitiikassa siten, että me huolehdimme erityisesti teollisuuden perustoimintaedellytyksistä maassamme. Tämän johdosta näemme sekä valiokuntaryhmänä että eduskuntaryhmänä, että toimenpiteet, joita nyt käsittelyssä olevan suunnitelman kautta on tehty, eivät ole esitetyssä mittakaavassa tarpeellisia eivätkä täten kannatettavia. Osa hankkeista, joita on koeponnistettu tai tehty vaalikauden aikana, on ollut kalliita tai muutoin epäonnistuneita. Eräs tällainen lainsäädäntökokonaisuus on ollut nyt eduskunnan käsittelyssä oleva rakentamislaki, joka tulee kalliiksi niin kunnille kuin niiden asukkaillekin.

Toisaalta emme valiokuntaryhmänä voi myöskään hyväksyä tai allekirjoittaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyviä toimia ja strategioita, kuten EU:n ennallistamisasetusta ja EU:n biodiversiteettistrategiaa. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti sellaiseen lainsäädäntöön ja taloudelliseen ohjaukseen, joka on riskitöntä maallemme. Nämä edellä mainitut ohjelmahankkeet eivät sellaisia ole.

Edelleen koska kaikkeen ei voi varautua — etenkin EU:n suunnalta tuleviin ilmastovaateisiin — haluamme valiokuntaryhmänä jatkossa, että toimia tullaan tekemään enemmän direktiivien kuin EU-asetusten tai delegoitujen säännösten pohjalta. Emme myöskään ole valmiita luopumaan jäsenmaiden omasta päätäntävallasta, kun kyse on energia- ja ilmastoasioista (ml. metsäpolitiikka).

Lopuksi toteamme, että perussuomalaiset eivät ole myöskään valmiita kohdentamaan selonteossa tunnistettua lisärahoitusta sellaisiin kohteisiin, joiden vaikutus esimerkiksi Suomen metsäteollisuudelle on varsin haitallinen. Tällaisista kohteista mainittakoon mm. uusien luonnonsuojelualueiden perustaminen, sillä nykyisellä määrällä pärjätään hyvin.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto YmVL 47/2022 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 2.2.2023

Sheikki Laakso ps
Rami Lehto ps